

Poř. č. 15 /2001

Výkladové stanovisko k postupu státních zastupitelství podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

I. Státní zastupitelství nejsou povinna činit písemné oznámení Úřadu pro ochranu osobních údajů o tom, že zpracovávají osobní údaje, jde-li o evidence, jejichž vedení je státnímu zastupitelství uloženo zákonem, neboť se jedná o plnění povinností státního zastupitelství, které jsou mu uloženy zvláštními zákony (§ 18 písm. b) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů).

II. Úprava zákona o ochraně osobních údajů se vztahuje na osobní údaje, které zpracovávají státní zastupitelství v trestním řízení, včetně přezkoumávání důvodnosti podnětů ke stížnostem pro porušení zákona a přezkoumávání trestních věcí z vlastní iniciativy, při výkonu působnosti v netrestní oblasti, při výkonu dozoru nad místy, kde se vykonává trest odnětí svobody a vazba, při výkonu dohledu nad činností bezprostředně nižších státních zastupitelství v obvodu nejbližších vyšších státních zastupitelství a při výkonu správy v soustavě státního zastupitelství. Jedná se o údaje vedené v rejstřících, evidenčních pomůckách, ve spisech a databázích státního zastupitelství.

Ohledně státního zastupitelství se neuplatní obecná výjimka z působnosti zákona o ochraně osobních údajů uvedená v § 3 odst. 6 zákona o ochraně osobních údajů.

Státní zastupitelství započala se zpracováním osobních údajů již před nabytím účinnosti zákona o ochraně osobních údajů (srov. § 47 odst. 2 ve spojení též s § 42 citovaného zákona). Proto mají povinnost uvést zpracování osobních údajů do souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. nejpozději do 1. 6. 2001.

III. Postavení správce osobních údajů (§ 4 písm. j) zákona č. 101/2000 Sb.), má každé státní zastupitelství, jež je současně i zpracovatelem osobních údajů v rámci své zákonem vymezené působnosti.

Státních zástupců a ostatních zaměstnanců státních zastupitelství se týká ustanovení § 14 zákona č. 101/2000 Sb. Nejsou zpracovateli osobních údajů (§ 4 písm. k) zákona); tím by byl subjekt, který zpracovává osobní údaje na základě zmocnění. Státní zástupci a ostatní zaměstnanci mají povinnost mlčenlivosti o osobních údajích a bezpečnostních opatřeních v rozsahu ustanovení § 15 zákona. Tím není dotčena povinnost mlčenlivosti podle zvláštních zákonů.

IV. Kromě ostatních povinností uvedených v § 5 odst. 1 zákona jsou státní zastupitelství ve smyslu § 5 odst. 1 písm. c) povinna zpracovávat, shromažďovat a uchovávat (§ 4 písm. e) zákona a dále § 4 písm. f), g) zákona) pouze pravdivé a přesné osobní údaje a jsou povinna ověřovat, zda jsou osobní údaje pravdivé a přesné.

Státní zastupitelství jsou dále povinna shromažďovat osobní údaje odpovídající pouze stanovenému účelu a v rozsahu nezbytném pro naplnění stanoveného účelu, uchovávat osobní údaje pouze po dobu, která je nezbytná k účelu jejich zpracování.

Otevřenost shromažďování osobních údajů a zákaz shromažďovat údaje pod záminkou jiného účelu nebo jiné činnosti (§ 5 odst. 1 písm. g) zákona) vyplývá z toho, že státní zastupitelství zveřejnila nebo zveřejní seznam rejstříků, evidenčních pomůcek, spisů a databází, které vedou, a to i způsobem, který umožňuje dálkový přístup (srov. také ustanovení § 5 odst. 1 a 2 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů). Státní zastupitelství však nejsou povinna subjektu údajů sdělovat, že jeho osobní údaje se vedou v příslušném rejstříku, evidenční pomůcce, spisu, popř. databázi (§ 11 odst. 1 ve spojení s § 11 odst. 5 písm. b), popř. i c) zákona o ochraně osobních údajů).

Státní zastupitelství mohou osobní údaje (§ 4 písm. a) zákona) zpracovávat bez souhlasu subjektu údajů, neboť provádí zpracování stanovené zvláštním zákonem, resp. zpracování, které je nutné pro plnění povinností stanovených zvláštním zákonem.¹

Citlivé údaje mohou státní zastupitelství zpracovávat, stanoví-li tak zvláštní zákon (§ 9 písm. d) zákona); jinak pouze za splnění některé z podmínek uvedených v § 9 písm. a) až c), tedy zejména s výslovným souhlasem subjektu údajů. Za zvláštní zákony ve smyslu § 9 písm. d) zákona lze považovat i zákony, které upravují výkon působnosti státního zastupitelství, pokud je s tímto výkonem působnosti spojena nezbytnost zpracovávat citlivé údaje.

Státní zastupitelství při zpracování osobních údajů dbají, aby subjekt údajů neutrpěl újmu na svých právech, zejména na právu na zachování lidské důstojnosti, a také dbá na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života subjektu údajů (§ 10 zákona o ochraně osobních údajů).

Státní zastupitelství nemusí plnit povinnosti podle ustanovení § 11 odst. 1 až 4 zákona (§ 11 odst. 5 písm. b), resp. i c) citovaného zákona).

¹ Takovým zvláštním zákonem se zde vždy rozumí zákon o státním zastupitelství, trestní řád, občanský soudní řád a další zákony vztahující se k výkonu působnosti státního zastupitelství. Výjimka podle § 5 odst. 2 písm. a) zákona č. 101/2000 Sb. se týká veškeré činnosti státních zastupitelství, která je vykonávána v rámci vlastní působnosti (§ 4, § 4a, § 5 a § 9 odst. 1 a 2 zákona o státním zastupitelství); netýká se tedy pouze výkonu správy, kterou zatím zákon výslovně neupravuje.

Státní zastupitelství s ohledem na ustanovení zvláštních zákonů upravujících výkon působnosti státního zastupitelství nemusí plnit ani povinnost podle § 12 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů, neboť tyto zákony jsou zvláštním zákonem, na který odkazuje poznámka pod čarou č. 16 vztahující se k tomuto ustanovení zákona o ochraně osobních údajů.

V. K problematice předávání osobních údajů do jiných států.

Na předávání osobních údajů do jiných států se vztahuje hmotněprávní úprava v ustanoveních § 27 odst. 1 až 3 zákona o ochraně osobních údajů. Státní zastupitelství jsou proto oprávněna předávat osobní údaje do jiných států jen za podmínky uvedené v § 27 odst. 1 zákona, a není-li tato podmínka splněna, za podmínek stanovených v § 27 odst. 2 písm. a) až f) nebo odst. 3 tohoto zákona.

I přesto, že trestní řád nepředstavuje zvláštní zákon, který by vylučoval uplatnění úpravy podle § 27 odst. 4 a 5 zákona o ochraně osobních údajů (srov. § 27 odst. 6 citovaného zákona), jde-li o předávání osobních údajů do ciziny v souvislosti s právním stykem uskutečňovaným na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, není třeba žádat o povolení Úřadu pro ochranu osobních údajů. O povolení je však třeba žádat v případech tzv. bezesmluvního styku (Úřadem pro ochranu osobních údajů bylo již povolení vydáno, a to rozhodnutím ze dne 7. 8. 2001 č. j. 280/OSZ na dobu neurčitou).

I.

Dne 1. 6. 2000 (s výjimkou ustanovení § 16, § 17 a § 35, která nabývají účinnosti až dnem 1. 12. 2000) nabyl účinnosti zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Citovaný zákon byl s účinností od 1. 10. 2000 novelizován jednak zákonem č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů, jednak s účinností od 31. 5. 2001 zákonem č. 177/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 227/2000 Sb., a zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Z ustanovení § 47 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů vyplývá, že zpracování osobních údajů prováděné před účinností tohoto zákona je nutno uvést do souladu s tímto zákonem do **1 roku od účinnosti tohoto zákona**. Zpracováním osobních údajů se podle § 42 zákona o ochraně osobních údajů rozumí provozování informačních systémů nakládajících s osobními údaji podle zákona č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech.

Z ustanovení § 3 odst. 1 a 6 citovaného zákona vyplývá závěr, že tento zákon se v plném rozsahu vztahuje i na činnost státních zastupitelství.

Ustanovení § 3 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů je třeba vykládat nikoli tak, že jeho věcná působnost je vyloučena tam, kde pro danou činnost, resp. pro určitý subjekt (např. Národní bezpečnostní úřad nebo zpravodajské služby) existuje zvláštní, ucelená zákonná úprava zpracování osobních údajů v plném rozsahu, ale že se vztahuje na takové zpracování osobních údajů, které není jiným zákonem upraveno jinak. Má tedy **do určité míry subsidiární platnost**.

Pokud jsou v citovaném zákoně zakotveny výjimky pro zpracovávání osobních údajů určitými zvláštními subjekty (§ 3 odst. 6), jde nejen o výjimky z některých

ustanovení zákona č. 101/2000 Sb., ale ve skutečnosti jde o generální výjimku pro zpracovávání osobních údajů **mimo rámec zákona vůbec**.²

Ustanovení § 16 zákona o ochraně osobních údajů zakotvuje **oznamovací povinnost správce vůči Úřadu pro ochranu osobních údajů**. Na státní zastupitelství se však vztahuje výjimka z této povinnosti upravená v § 18 písm. b) citovaného zákona, neboť státní zastupitelství nesporně ke dni účinnosti § 16 (i § 17) zpracovávala osobní údaje, jejichž zpracování je jim uloženo zákonem. Tuto výjimku lze pojímat mj. i podle vyjádření Úřadu pro ochranu osobních údajů ze dne 21. 12. 2000 č. j. 1095/00-KP/OLP i tak, že se jedná i o **plnění povinností státního zastupitelství, které jsou mu uloženy zvláštními zákony**.³

Pokud jde o tyto zvláštní zákony, jedná se zejména o § 4, § 4a, § 5, § 9 odst. 1, 2 a § 42 zákona o státním zastupitelství, § 12 odst. 1 a hlava třetí až šestá, devátá, desátá, devatenáctá a dvacátá čtvrtá trestního řádu, jakož i § 389a tr. ř. (včetně postupu, kdy státní zastupitelství přezkoumávají trestní věci z vlastní iniciativy, § 62 a § 62a zákona o rodině, jakož i jeho § 43, § 44, § 46, § 67 odst. 2 (ve spojení s § 35 odst. 1 a 3 o. s. ř.), § 35 odst. 1 a 3 a § 231 odst. 2 občanského soudního řádu, jakož i jeho § 180, § 185i až § 185s, § 186 až § 190, § 191a až § 191g § 195 až § 199 a § 200e, § 21 a § 29 zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů, § 32, § 75b odst. 1, 2 a § 257 odst. 1 obchodního zákoníku, zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, a zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, § 78 zákona č. 169/1999

² I přes možnou polemiku ohledně tohoto výkladu porovnají-li se jednotlivá ustanovení, z jejichž působnosti jsou pro vymezené subjekty vyňaty, nelze k jinému závěru dospět (k tomu lze poukázat na následující ustanovení zákona č. 101/2000 Sb.: § 5 odst. 2 písm. a), § 9 písm. d), § 11 odst. 5 písm. b) a c), § 18 písm. b) ve vztahu k § 16 citovaného zákona, § 27 odst. 6).

Zde všude je ze zákona č. 101/2000 Sb. poskytnuta tímto samotným zákonem výjimka v případě, že zvláštní zákon stanoví povinnost údaje zpracovávat anebo toto oprávnění vyplývá z plnění zákonné povinnosti. Taková generální výjimka, která je v zákoně zatím uvedena, může být jen dočasná a nepochybně předpokládá přijetí zvláštních úprav v těchto resortech, aby zásady při nakládání s osobními údaji byly uvedeny do souladu s účelem, pro který mohou být takové údaje ze zákona (tj. z hlediska zákonem stanovené působnosti a v mezích zákonem vymezené pravomoci) uvedenými zvláštními subjekty zpracovávány.

³ Pokud státní orgán zpracovává údaje v souladu se zákonem (zákon mu to ukládá či to vyplývá z plnění povinností podle zákona), není důvod takové oznámení činit, protože Úřad pro ochranu osobních údajů není orgánem státu, který by mohl zasahovat do činnosti jiného státního orgánu tak, aby měnil jeho působnost či pravomoc. Zákon č. 101/2000 Sb., ač je (mimo jiné) odůvodněn potřebou zajistit náležitou ochranu ústavně zaručenému právu na soukromí, není zákonem ústavním a není formálně nadřazen jiným zákonům. Pokud by Úřadu měla být činěna oznámení o veškerém zpracovávání osobních údajů jinými státními orgány tam, kde jim jejich zpracovávání ukládá zvláštní zákon, a že je na vůli Úřadu posoudit, zda to dovolí či nikoli, bylo by nutno považovat zákon č. 101/2000 Sb. přinejmenším za nepřímou novelu všech těchto zvláštních zákonů. Tím ovšem není a ani být nemůže. Přijetí takového výkladu by vedlo k ohrožení či narušení činnosti celé soustavy orgánů veřejné správy s výjimkou těch několika málo oblastí, kde došlo k změnám právní úpravy nakládání s osobními údaji tak, aby tato zvláštní úprava byla v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. Zpracovávání osobních údajů musí být skutečně těmito zvláštními zákony podloženo a musí se dít v souladu s účelem, pro který je dovoleno. Dodržování těchto postupů pak může kontrolovat Úřad pro ochranu osobních údajů a činit příslušná opatření k nápravě ve vztahu k tomu orgánu, který je případně porušuje. Pokud tak tedy činí státní zastupitelství při plnění úkolů v rámci vymezené působnosti zákony, jimiž se řídí, oznámení činit nemusí. Nebude tak muset činit ani v případě postupného případného dalšího rozšiřování jeho působnosti, popř. při změně působnosti v současných oblastech činnosti, pokud k takovému rozšíření či změně dojde zákonem nebo na jeho základě.

Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 359/1999 Sb., § 29 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, § 67 odst. 2 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

Tato výjimka by se netýkala toliko případů, pokud by státní zastupitelství prováděla zpracování osobních údajů nad rámec zákonem stanovené působnosti nebo v rozsahu přesahujícím rámec právní úpravy své působnosti. Se zřetelem na čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky je zřejmé, že výkon působnosti **mimo rámec zákona** státními zastupitelstvími je vyloučen. Může jít tedy pouze o případy, kdy státní zastupitelství budou zpracovávat osobní údaje sice na základě své působnosti stanovené zákony a ostatními právními předpisy, ale jejich zpracování bude prováděno **nikoli na podkladě výslovného ustanovení zákona**. Takový případ se zatím v platné právní úpravě nevyskytl. O výkon působnosti na základě výslovného ustanovení zákona jde i v případě poskytování svodných informací o mimořádných událostech a trestných činech Policejním prezídiem, protože se jedná o plnění povinností zakotvených v § 157 odst. 1 a 2 a dále v § 174 odst. 2 trestního řádu. Uvedené informace jsou pro plnění těchto povinností naprosto nezbytné.

Shodně k otázce plnění oznamovací povinnosti dle citovaného ustanovení zákona o ochraně osobních údajů bylo i vyjádření Úřadu pro ochranu osobních údajů ze dne 28. 8. 2001 č. j. 9349/660-01/OLP.

II.

Při plnění svých úkolů státní zastupitelství zpracovává osobní údaje (§ 4 písm. a), e) zákona), a to i údaje citlivé (§ 4 písm. b) zákona).⁴

Pokynem obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř. č. 6/1996, kterým se vydává Kancelářský řád státního zastupitelství, ve znění pokynu obecné povahy poř. č. 2/2000, pokynu obecné povahy poř. č. 7/2000, pokynu obecné povahy poř. č. 10/2000 a pokynu obecné povahy poř. č. 11/2000 (vydaným v souladu s ustanovením § 9 odst. 3 zákona o státním zastupitelství), byly zavedeny rejstříky a evidenční pomůcky státního zastupitelství. Současně tímto pokynem obecné povahy byl upraven způsob, jak se s rejstříky a evidenčními pomůckami pracuje, jaké údaje se do nich zapisují a jak se uchovávají. Byl upraven i základní režim vedení spisů.

Rejstříky, evidenční pomůcky a spisy představují evidence, jejichž vedení je pro státní zastupitelství nezbytné s ohledem na výkon jeho působnosti (§ 4, § 5, § 9 odst. 1 a 2 zákona o státním zastupitelství; dále srov. příkladný výčet ustanovení dalších zákonů vztahujících se k výkonu působnosti státního zastupitelství shora).

Na základě úpravy obsažené ve zmíněném pokynu obecné povahy jsou systematicky podchycovány a v další činnosti státního zastupitelství využívány osobní údaje. V rejstříku Zt (KZv, popř. VZv a NZv) se podchycuje jméno a příjmení obviněného, jeho datum narození a rodné číslo; evidují se i údaje o trestném činu, když tento údaj je citlivým osobním údajem. Ve stejných rejstřících se vedou jména a příjmení všech poškozených. V rejstřících Zc (KZc, VZc, NZc) se podchycují jména a příjmení navrhovatele a odpůrce. V rejstříku VZz (NZz) se evidují jména, příjmení a adresy podatelů podnětů ke stížnostem pro porušení zákona, stejně jako jména a příjmení obviněných, u kterých se současně uvádí i označení příslušného trestného

⁴ Podle § 4 písm. b) zákona jsou to osobní údaje vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v politických stranách či hnutích nebo odborových či zaměstnaneckých organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, trestné činnosti, zdravotním stavu a sexuální životě subjektu údajů.

činu (jde rovněž o citlivý osobní údaj). V rejstříku Zn (KZn, VZn a NZn) se zapisují jména a příjmení osob, jichž se předmětná věc týká (tedy oznamovatelů, případně poškozených a osob, jichž se postup před zahájením trestního stíhání týkal, neboť byly označeny jako osoby, které se měly dopustit trestného činu). Totéž se týká i některých evidenčních pomůcek, jako např. knihy vazeb, knihy věcí vzatých do úschovy, knihy trestních depozit, apod.⁵

Činnost státního zastupitelství vykonávaná v souladu se zákonem o státním zastupitelství a trestním řádem v trestním řízení vede k tomu, že o jednotlivých osobách jsou zjišťovány i citlivé osobní údaje (§ 4 písm. b) zákona č. 101/2000 Sb.). Tato skutečnost se následně promítá do obsahu příslušných vyšetřovacích, trestních, dozorových, dohledových, odvolacích, přezkumných a jiných spisů. Např. jsou takto zjišťovány osobní údaje před výslechem obviněných, svědků, dalších osob (srov. např. § 91 odst. 1, § 101 trestního řádu). Povinnost zjišťovat i citlivé osobní údaje plyne z různých ustanovení trestního řádu (§ 2 odst. 5, § 89 odst. 1 tr. ř.). U některých trestných činů je rozsah zjišťování citlivých osobních údajů ještě výraznější (např. u trestných činů spáchaných z rasové, národnostní nebo jiné nenávistné pohnutky, trestných činů proti životu a zdraví, trestných činů proti svobodě a lidské důstojnosti, apod.). Jsou zjišťovány osobní údaje týkající se národnostního, rasového nebo etnického původu, politického postoje, členství v politických stranách či politických hnutích, náboženství a filozofického přesvědčení, zdravotního stavu, sexuálního života. Tyto (citlivé) osobní údaje jsou získávány procesními prostředky, které upravuje trestní řád, a posléze se stávají obsahem příslušných spisů.

Ke zpracovávání osobních údajů, a to nezřídka i citlivých, dochází i v jiných oblastech působnosti státního zastupitelství. Jedná se zejména o výkon netrestní působnosti, kde lze např. uvést agendu návrhů podle § 62 a § 62a zákona o rodině nebo návrhů podle ustanovení § 42 zákona o státním zastupitelství. Jedná se i o vstupy do řízení; rozsah působnosti státního zastupitelství byl výrazně rozšířen jednak na základě zákona č. 360/1999 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálně-právní ochraně dětí (s účinností od 1. 4. 2000), jednak zákonem č. 105/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a dále především novelou občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb. (která nabyla účinnosti dnem 1. 1. 2001). Je to ovšem i vyřizování stížností podle § 50 a násl. vyhl. č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, o zřízení poboček některých státních zastupitelství a o podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších předpisů, kárné řízení dle § 27 a násl. zákona o státním zastupitelství. Upozornit je třeba i na působnost státního zastupitelství, kterou má od 1. 1. 2000 při výkonu dozoru nad místy, kde se vykonává trest odnětí svobody (§ 78 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a změně souvisejících zákonů, když od 1. 1. 2001 má i obdobnou působnost ve vztahu k místům, kde se vykonává vazba (srov. zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění účinném od 1. 1. 2001).

Vzhledem k tomu, že státní zastupitelství započala se zpracováním osobních údajů již před nabytím účinnosti zákona o ochraně osobních údajů, mají povinnost

⁵ Od roku 1996 je vyvíjen ve spolupráci s firmou CCA, s. r. o. Plzeň Informační systém státního zastupitelství (ISYZ), který je zatím provozován jen u některých státních zastupitelství (obdobně je tomu u soudů v případě informačních systémů ISAS a ISNS; systém IRES se týká správy a je provozován rovněž u některých státních zastupitelství a soudů). V podstatě se jedná o databázový systém, který rovněž zahrnuje četné osobní údaje včetně údajů citlivých. Tento systém by měl také v budoucnu zajistit vedení databáze všech stíhaných osob pro trestné činy.

uvést zpracování osobních údajů do souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. nejpozději **do 1. 6. 2001.**

III.

Pojem **správce a zpracovatele osobních údajů** plyne z ustanovení § 4 písm. j) a k) zákona o ochraně osobních údajů.

Správce je tedy každý subjekt, který určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů, provádí zpracování a odpovídá za ně. Zpracováním osobních údajů může správce zmocnit nebo pověřit zpracovatele, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.

Zpracovatelem je pak každý subjekt, který na základě zvláštního zákona nebo pověření správcem zpracovává osobní údaje podle tohoto zákona.

Takové pověření ke zpracování osobních údajů plyne ze zákona, smlouvy o zpracování osobních údajů (§ 6 zákona). Zpracovatelem je ale také kterýkoliv jiný subjekt, který provádí jen některou (či některé) činnost související se zpracováním a nemusí tedy jít vždy jen o subjekt, který osobní údaje shromáždil. Povinnosti správce a zpracovatele osobních údajů podle zákona jsou obsahově shodné (§ 7 zákona). Zpracovatel má navíc povinnost upravenou v § 8 zákona.

Z důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona vyplývá, že správcem se rozumí jednak státní nebo jiný orgán, případně subjekt, jemuž je zákonem uloženo, aby zpracovával osobní údaje, jednak soukromý subjekt či fyzická osoba, který zpracovává osobní údaje pro účely podnikatelské nebo pro jakékoliv jiné účely. Státním a jiným orgánům stanoví zákon, jak mají osobní údaje zpracovávat. Pokud jde o soukromé subjekty, mohou osobní údaje zpracovávat, jen pokud to zákon nezakazuje. Správce může pověřit (např. smluvně, služebním pokynem), aby osobní údaje zpracovával jiný subjekt, tj. zpracovatel, ledaže by mu zákon ukládal, aby je zpracovával sám nebo mu ukládá, aby zpracováváním pověřil zpracovatele. Vztah mezi správcem a zpracovatelem však musí mít právní náležitosti (tj. zákon nebo právně platná smlouva). Zpracovatel může zpracovávat údaje buď na základě výslovného zákonného zmocnění nebo je-li k tomu zmocněn správcem nebo na základě smluvního ujednání. **Zpracovatel, na rozdíl od správce, neurčuje účel a prostředky zpracování osobních údajů. Zpracovatelem se rozumí také jakýkoliv jiný subjekt, který provádí jen některou (či některé) činnost související se zpracováním. Nemusí tedy jít vždy o subjekt, který osobní údaje shromáždil.**

U státních orgánů by bylo možno za správce osobních údajů považovat především samotný stát. Protože však zákon v tomto smyslu není zcela jasný, bude třeba vykládat, kdo pro jednotlivé státní orgány bude tímto správcem. Na místě je proto závěr, že každé státní zastupitelství má postavení správce osobních údajů; postavení správce nemá Ministerstvo spravedlnosti, byť podle ustanovení § 13 odst. 2 zákona o státním zastupitelství vykonává správu státního zastupitelství. Jednotlivá státní zastupitelství (a Nejvyšší státní zastupitelství ve vlastní agendě) jsou současně **zpracovateli** těchto údajů.⁶

⁶ *Působnost okresních (obvodních) státních zastupitelství odpovídá v podstatných rysech působnosti okresních soudů (§ 16 tr. ř., § 10 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů). Okresní státní zastupitelství působí u okresních soudů, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Státní zástupci těchto státních zastupitelství zastupují veřejnou obžalobu v řízení před okresními soudy jako soudy prvního stupně. Působí i v netrestní oblasti, pokud je řízení vedeno před*

okresními soudy. Nejvyšší státní zástupce je může pověřit účastí v řízení o návrzích dle § 62 a § 62a zákona o rodině.

Působnost **krajských státních zastupitelství** (Městského státního zastupitelství v Praze) odpovídá obdobně působnosti krajských soudů (§ 17 tr. ř., § 13 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů). Krajská státní zastupitelství působí u krajských soudů, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Státní zástupci těchto státních zastupitelství zastupují veřejnou obžalobu v řízení před krajskými soudy jako soudy prvního anebo druhého stupně, pokud rozhodují o odvolání a stížnostech proti rozhodnutím okresních soudů. Působí i v netrestní oblasti, pokud je řízení vedeno před krajskými soudy. Nejvyšší státní zástupce je může pověřit účastí v řízení o odvolání, byl-li podán návrh dle § 62 a § 62a zákona o rodině.

Krajská státní zastupitelství působí dále jako základní článek při vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona v trestních věcech a při přezkoumávání trestních věcí z vlastní iniciativy.

Výjimky ohledně působnosti okresních a krajských státních zastupitelství vyplývají z ustanovení § 10 zákona o státním zastupitelství a § 179 tr. ř. (srov. též § 15 vyhlášky č. 23/1994 Sb. a čl. II vyhlášky č. 311/2000 Sb.).

Krajská státní zastupitelství vykonávají dohled nad činností okresních státních zastupitelství v jejich obvodu.

Působnost **vrchních státních zastupitelství** rovněž odpovídá působnosti vrchních soudů. Vrchní státní zastupitelství tedy působí v řízení o řádných opravných prostředcích proti těm rozhodnutím, které učinily krajské soudy jako soudy prvního stupně (a to i v netrestní oblasti). Dále jsou činná v řízení o prodloužení doby vazby podle ustanovení § 71 odst. 3 tr. ř. Pouze vrchní státní zástupce je oprávněn podat návrh na prodloužení vazby na dobu nad dva roky v přípravném řízení.

Vrchní státní zastupitelství jsou činná rovněž při výkonu dozoru a při provádění úkonů před zahájením trestního stíhání ve vybraných věcech týkajících se závažné hospodářské a finanční kriminality (§ 15 vyhlášky č. 23/1994 Sb. a čl. II vyhlášky č. 311/2000 Sb.).

Vrchní státní zastupitelství působí také při vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona v trestních věcech a při přezkoumávání těchto věcí z vlastní iniciativy.

Vrchní státní zastupitelství vykonávají dohled nad činností krajských státních zastupitelství v jejich obvodu.

Působnost **Nejvyššího státního zastupitelství** je v souladu s působností Nejvyššího soudu ČR. Nejvyšší státní zastupitelství působí proto zejména v řízení o stížnostech pro porušení zákona v trestních věcech před Nejvyšším soudem, dále při vydávání rozhodnutí a stanovisek k výkladu zákonů a jiných právních předpisů, jež jsou zveřejňována ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo jestliže některá právní otázka vyžaduje sjednocení výkladu nebo jestliže v ní došlo k rozdílným rozhodnutím soudů nižších stupňů, a to i ohledně otázek týkajících se více kolegií Nejvyššího soudu nebo sporných mezi kolegií (§ 28 až § 31 zákona o soudech a soudcích), v řízení o uznání a vykonatelnosti rozhodnutí cizozemských soudů na území České republiky, vyžaduje-li to zákon nebo mezinárodní smlouva (§ 28 odst. 2 zákona o soudech a soudcích a § 384a tr. ř.). Dále se účastní na rozhodování Nejvyššího soudu ČR o stížnostech směřujících proti rozhodnutím vrchních soudů o prodloužení doby vazby nad dva roky podle § 71 odst. 3 tr. ř.

Nejvyšší státní zastupitelství působí při zajišťování právního styku s cizinou podle hlavy XXIV trestního řádu ve stadiu trestního řízení do podání obžaloby.

Nejvyšší státní zastupitelství je činné při vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona v trestních věcech a při jejich přezkoumávání z vlastní iniciativy.

Výlučně nejvyšší státní zástupce je oprávněn podat návrhy na popření otcovství dle § 62 a § 62a zákona o rodině.

Nejvyšší státní zastupitelství se účastní řízení o uznání cizozemských rozhodnutí vydaných v občanském soudním řízení před Nejvyšším soudem (§ 67 odst. 2 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů).

Tento výklad odpovídá stanovisku Ministerstva spravedlnosti vyjádřeného ve sdělení ze dne 27. 6. 2001, jakož i stanovisku Úřadu pro ochranu osobních údajů ze dne 28. 8. 2001 č. j. 9349/660-01/OLP.

Státní zástupci a ostatní zaměstnanci nejsou zpracovateli, ale vztahuje se na ně ustanovení § 14 zákona o ochraně osobních údajů. Mají povinnost mlčenlivosti v rozsahu stanoveném v § 15 citovaného zákona (tedy o osobních údajích a o bezpečnostních opatřeních, jejichž zveřejnění by ohrozilo zabezpečení osobních údajů; povinnost mlčenlivosti trvá i po skončení zaměstnání nebo příslušných prací). Povinnost zachovávat mlčenlivost se na jedné straně nevztahuje na informační povinnost podle zvláštních zákonů (ve skutečnosti jde o oznamovací povinnost např. podle § 167 nebo § 168 tr. zák. nebo podle ustanovení jiných zákonů, s tím, že oznamovací povinnost zcela v souladu s jednoznačně převládajícím výkladem prolamuje povinnost mlčenlivosti), jednak povinností mlčenlivosti dle ustanovení § 15 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů není dotčena **povinnost zachovávat mlčenlivost podle zvláštních zákonů.**⁷

Nejvyšší státní zastupitelství vykonává dohled nad činností vrchních státních zastupitelství.

Nejvyšší státní zástupce je podle § 9 odst. 3 platné právní úpravy oprávněn vydat ke sjednocení a usměrnění činnosti všech státních zastupitelství pokyn obecné povahy.

Pokyn obecné povahy se vztahuje na více věcí určitého druhu, nikoli však na konkrétní zpracovávanou věc, a je závazný pro všechny státní zástupce.

Nejvyšší státní zastupitelství dále vydává výkladová stanoviska, která mají formu doporučení a řeší konkrétní aplikační problémy, s nimiž se státní zastupitelství v praxi setkává, a to jak v oblasti trestní, tak i netrestní.

K určitým změnám v působnosti jednotlivých stupňů soustavy státního zastupitelství dojde po nabytí účinnosti novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. (od 1. 1. 2002). Např. vrchní státní zastupitelství již nebudou činná v řízení o prodloužení vazby nad dva roky v přípravném řízení. Nejvyšší státní zastupitelství bude disponovat nově oprávněním podle § 174a tr. ř. rušit nezákonná rozhodnutí nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání a o postoupení věci jinému orgánu.

⁷ Jsou to především skutečnosti utajované podle zvláštního zákona (zákona č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností, ve znění pozdějších předpisů) a údaje, na něž se vztahuje státem uložená nebo uznaná povinnost mlčenlivosti.

Státem uloženou povinnost mlčenlivosti má velice rozsáhlý okruh osob, u nichž je stanovena celou řadou zákonů a ostatních právních předpisů. Povinnost mlčenlivosti se odlišuje od různých druhů tajemství (bankovního, obchodního, telekomunikačního, poštovního, atd.), zejména tím, že zavazuje vždy konkrétní fyzickou osobu (nezřídka však z těchto druhů tajemství povinnost mlčenlivosti z pochopitelných důvodů vychází).

Povinnost mlčenlivosti je upravena nejméně ve 100 zvláštních zákonech a podzákoných právních předpisech (úprava v § 15 odst. 2 se zjevně na podzákoné předpisy nevztahuje); úprava je to značně roztržitá a nepřehledná. Některé zvláštní zákony se v této souvislosti zmiňují o tom, že povinnost mlčenlivosti se může za podmínek a způsobem upraveným v těchto zákonech prolomit ve vztahu k orgánům činným v trestním řízení, jež někdy vyjmenovávají výslovně, anebo hovoří o orgánech nebo osobách stanovených zvláštními předpisy anebo o trestním řízení zcela obecně (jako příklad lze uvést především ustanovení § 38 odst. 3 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, § 24 odst. 5 písm. b) až d) zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, § 9 odst. 1 věty druhé zákona č. 257/1998 Sb., o Probační a mediační službě, § 86 odst. 1 zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů, § 16 odst. 4 zákona č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů, § 7 odst. 4 zákona č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů). Tyto zvláštní zákony omezují sdělení určitých skutečností na základě takto vymezené povinnosti mlčenlivosti i pro účely občanského soudního řízení (srov. zejména § 124 o. s. ř.). To plyne i z dikce některých zákonů (ostatních právních předpisů), pokud vycházejí z toho, že povinnost zachovávat mlčenlivost se nevztahuje (nelze se jí dovolávat) vůči osobám stanoveným zvláštními předpisy (těmito zvláštními předpisy jsou i procesní

IV.

Z ustanovení § 5 odst. 2 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů vyplývá to, že státní zastupitelství mohou shromažďovat a zpracovávat osobní údaje bez souhlasu subjektu údajů, protože je to nutné **pro plnění povinností stanovených zvláštním zákonem** (v některých případech, srov. např. § 55, § 59, § 91 a násl., § 101 trestního řádu, je navíc splněna i první z podmínek uvedených v citovaném ustanovení, tedy jde o **zpracování osobních údajů stanovené zvláštním zákonem**). **Vzhledem k tomu, že výkon správy státního zastupitelství není – pokud jde o státní zastupitelství⁸ – upraven zvláštním zákonem, výkonu správy se tato výjimka netýká.**

U citlivých údajů (§ 4 písm. b) zákona) je situace odlišná v tom směru, že zpracování citlivých údajů bez souhlasu subjektu údajů přichází v úvahu jedině tehdy, je-li to **stanoveno zvláštním zákonem** (§ 9 písm. d) zákona). Výjimka se týká případů, kdy se jedná o zpracovávání citlivých údajů, které pro výkon své působnosti stanovené zákonem potřebují státní zastupitelství, aniž by bylo nutné, aby si opatřovaly souhlas subjektu údajů (srov. důvodovou zprávu k § 9). I zde platí, že **vzhledem k tomu, že výkon správy státního zastupitelství není – pokud jde o státní zastupitelství – upraven zvláštním zákonem, výkonu správy se tato výjimka netýká.**

Státní zastupitelství jako správci i zpracovatelé osobních údajů mají uloženy obdobné povinnosti podle ustanovení § 5 odst. 1 a § 7 zákona. Především si musí v souladu s obecným stanovením ze strany správce určit účel zpracování osobních údajů, tj. proč a k jakému cíli se shromažďují a následně zpracovávají údaje

předpisy týkající se občanského soudního řízení, a tedy vztahující se na postup státního zastupitelství v občanském soudním řízení – jde nejenom o občanský soudní řád, ale dále i zákon o státním zastupitelství).

Pod pojmem státem uznaná povinnost mlčenlivosti (tohoto pojmu užívají např. § 8 odst. 3 a § 99 odst. 2 tr. ř., § 124 o. s. ř., čl. 6 odst. 3 a čl. 14 odst. 1 Přílohy č. 1 k zákonu č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění zákona č. 47/2000 Sb., § 30 odst. 4 zákona č. 13/1993 Sb., celního zákona, ve znění pozdějších předpisů, § 11 odst. 4 zákona č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů, § 11 odst. 4 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů, § 8 zákona č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, § 12 odst. 4 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů) se rozumí povinnost mlčenlivosti ve smyslu § 8 zákona č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností (stát uznává povinnost mlčenlivosti osob pověřených vykonávat duchovenskou činnost). I když zákon používá pojmů „uložená„ nebo „uznaná„, důsledkem je vždy pro daný subjekt povinnost mlčenlivosti.

Po sdělení skutečností, které jsou předmětem povinné mlčenlivosti (státem stanovené nebo uznané), váže orgány a zaměstnance, kteří je sdělili pro potřebu trestního řízení anebo pro účely výkonu působnosti státního zastupitelství v netrestní oblasti, nadále povinnost mlčenlivosti, která nezaniká. Orgány činné v trestním řízení a státní zastupitelství, které působí v rozsahu vymezeném zákonem v netrestní oblasti, jsou povinny o těchto skutečnostech podle povahy věci buď o nich zachovávat mlčenlivost v rámci ochrany utajovaných skutečností (pokud jde o takovou utajovanou skutečnost dle ustanovení zákona č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a prováděcích předpisů k tomuto zákonu), nebo učinit jiná nezbytná opatření směřující proti jejich neoprávněnému zveřejnění (např. v souvislosti s nahlížením do spisů ve smyslu ustanovení § 65 odst. 5 tr. ř., § 44 odst. 2 a 3 o. s. ř.).

⁸ Výkon správy je zatím upraven výlučně v § 13 odst. 2 zákona o státním zastupitelství. Úprava v Instrukci Ministerstva spravedlnosti ze dne 14. 2. 1994 čj. 1581/93-OOD, která svěřuje některé pravomoci při výkonu správy i vedoucím státním zástupcům Nejvyššího, vrchních a krajských státních zastupitelství, nepředstavuje úpravu ve zvláštním zákoně. Tento stav se může změnit jedině na podkladě novely zákona o státním zastupitelství, nabude-li účinnosti.

v konkrétních případech. Musí rovněž před zahájením zpracování osobních údajů stanovit prostředky a způsoby, kterých může být při zpracovávání použito.

Zpracovávat lze pouze osobní údaje, které jsou **pravdivé a přesné**.⁹ Pokud nelze údaje opravit tak, aby byly pravdivé a přesné vzhledem k účelu, pro které byly shromážděny, musí je zlikvidovat.

K tomu je třeba ještě poznamenat, že ve vztahu ke státnímu zastupitelství neexistuje žádný zvláštní zákon, který by stanovil, že mohou při výkonu své působnosti zpracovávat nepravdivé, nepřesné nebo neověřené osobní údaje. Jinak je tomu např. u Policie ČR (srov. zákon č. 60/2001 Sb., kterým bylo do zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, vloženo mj. nové ustanovení § 42j).

Rozsah, v němž mohou být osobní údaje shromažďovány, je stanoven buď přímo zákonem (zejména pokud se týče právě státních zastupitelství a jiných státních orgánů) nebo plyne z účelu, pro který jsou shromažďovány. Doba, která je potřebná ke zpracovávání osobních údajů plyne buď ze zákona, nebo z účelu, pro který byly shromážděny za účelem dalšího zpracovávání. Je nepřijatelné, aby státní zastupitelství shromáždila osobní údaje k určitému účelu a následně je sama zpracovala k jinému účelu. Tímto ustanovením se současně vylučuje možnost obcházení tohoto zákona. Subjekt údajů může dát souhlas, aby byly údaje zpracovány i k jinému účelu. Výjimku mohou stanovit zvláštní zákony, žádných z nich se však zjevně netýká státního zastupitelství.

Shromažďování osobních údajů musí probíhat otevřeně. Tento požadavek bude naplněn zveřejněním druhů rejstříků, evidenčních pomůcek, spisů a databází, jež státní zastupitelství vede. Státní zastupitelství však nejsou povinna na požádání kterékoli osoby sdělovat, zda o této osobě vede její osobní údaje v rejstříku, evidenční pomůcce, spisu nebo databázi. Tento závěr plyne z výjimky upravené v § 11 odst. 5 zákona o ochraně osobních údajů. **Zatím se vylučuje možnost provádět sdružování údajů, které byly získány za různým účelem** (tento nedostatek by měl být odstraněn novelou zákona o státním zastupitelství, kterou v současné době projednává Poslanecká sněmovna).¹⁰

Státní zastupitelství jako správci i zpracovatelé dbají o to, aby subjekt údajů neutrpěl újmu na svých právech, zejména na právu na zachování lidské důstojnosti,

⁹ Tato záruka kvality zpracovávání je zakotvena pro ten účel, aby nemohly být o osobách shromažďovány údaje, jež by bylo možno proti nim zneužít. Zákon v ustanovení § 5 odst. 1 písm. c) stanoví povinnosti v tomto směru v případě, že zpracovávané údaje nejsou s ohledem na stanovený účel pravdivé a přesné. Pokud by státní zastupitelství skutečně takové údaje shromažďovalo v rozporu s účelem, pro který tak má podle zákona činit, bylo by nutno se velmi vážně zabývat otázkou, zda příslušný subjekt (státní orgán, státní zástupce) se nedopouští jednání, přinejmenším hraničícího s trestným činem zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 tr. zák. Jinak řečeno, v rámci občanského soudního řízení příslušné hmotněprávní předpisy a zákon o státním zastupitelství a v rámci trestního řízení zejména trestní řád stanoví postupy, při nichž se údaje (včetně údajů osobního charakteru) zjišťují, pro jaký účel a jakým způsobem se hodnotí. Vesměs půjde o důkazy, pro jejich posuzování platí jiná pravidla než zákon č. 101/2000 Sb. Z nich je nutno přednostně vycházet. Teprve pokud by šlo o postupy zmíněnými zvláštními předpisy neupravené, by se i zde uplatnil zákon č. 101/2000 Sb. v plném rozsahu.

¹⁰ Srov. ustanovení § 12i odst. 2 písm. a) navrhované novely, pokud se tu uvádí, že státní zastupitelství je oprávněno při této činnosti sdružovat osobní údaje, které byly získány k rozdílným účelům.

a také dbá na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života subjektu údajů.

V případě úpravy obsažené v § 10 zákona jde o požadavek ochrany základních práv upravených v čl. 10 Listiny základních práv a svobod.

V § 11 odst. 1 je především upravena povinnost včas a řádně subjekt údajů informovat o tom, že o něm shromažďují údaje, v jakém rozsahu a pro jaký účel, kdo je bude dále zpracovávat a pro jaký účel a komu mohou být zpřístupněny či komu jsou údaje určeny, včetně informace o jeho sídle.

Povinnost poučit subjekt údajů o tom, zda je podle zákona povinen pro zpracování osobní údaje poskytnout, jaké důsledky budou vyvozeny, pokud tak neučiní, a kdy je oprávněn odmítnout poskytnutí osobních údajů nebo zda poskytnutí osobních údajů je dobrovolné, je předmětem úpravy v § 11 odst. 2 zákona č. 101/2000 Sb.

Povinnost podle § 11 odst. 3 zákona o ochraně osobních údajů spočívá v tom, že subjekt údajů je nutno informovat o jeho právu k přístupu k osobním údajům, jakož i o dalších právech subjektu údajů dle § 21 tohoto zákona. Podle § 11 odst. 4 citovaného zákona je správce povinen poskytnout subjektu údajů informace o tom, kdo poskytl informace, o druhu osobních údajů a jejich obsahu, pokud údaje nebyly získány od subjektu osobních údajů.

Státní zastupitelství nejsou zavázána plnit povinnosti podle ustanovení § 11 odst. 1 až 4 zákona o ochraně osobních údajů, a to s odvoláním na úpravu obsaženou v § 11 odst. 5 citovaného zákona (ve znění novely č. 177/2001 Sb.).

Povinnost podle § 12 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů státní zastupitelství rovněž nemá uloženu. Plyne to z díkce jednotlivých zvláštních zákonů vztahujících se k působnosti státních zastupitelství.

V.

V § 27 odst. 1 až 3 jsou vymezeny hmotněprávní předpoklady pro předávání osobních údajů do ciziny státními zastupitelstvími, v odstavcích 4 a 5 pak procesní postup při předávání osobních údajů do ciziny. Podle § 27 odst. 6 zákona o ochraně osobních údajů však povinnosti podle odstavců 4 a 5 nemá správce v případě, že tak stanoví zvláštní zákon nebo předávání vyplývá z mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána (srov. novelu provedenou zákonem č. 177/2001 Sb.). Takovým zvláštním zákonem nejsou pouze zákony uvedené v poznámce pod čarou 24 k § 27 zákona, kde se příkladmo uvádí zákon č. 153/1994 Sb., ve znění zákona č. 118/1995 Sb., zákon č. 61/1996 Sb., ve znění zákona č. 15/1998 Sb., a zákon č. 283/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů. I když ale trestní řád ve své hlavě XXIV (jejíž ustanovení se podle § 375 tr. ř. užívá jen tehdy, nestanoví-li vyhlášená mezinárodní smlouva postup jiný)¹¹ upravuje specifické procesní postupy, jež se týkají uskutečňování **právního styku s cizinou**, nejedná se o zvláštní zákon, který má na mysli § 27 odst. 6 citovaného zákona.

Právní styk orgánů činných v trestním řízení s cizinou je důsledkem stále se rozšiřující spolupráce mezi státy, uvolňování hranic a internacionalizace trestné činnosti.

Potřeba mezinárodní právní pomoci je vyvolána především tím, že územní působnost trestního zákona se ve stanoveném rozsahu vztahuje vždy i na trestné činy spáchané za hranicemi státu, ale donucovací státní moc, bez jejíhož zásahu nelze trestní jurisdikci realizovat, lze vykonávat pouze na území vlastního státu.

¹¹ Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. s účinností od 1. 1. 2001 označuje tuto hlavu jako hlavu XXV.

Proto bez právní pomoci mezi jednotlivými státy by nebylo možno trestnou činnost obsahující mezinárodní prvek řádně objasnit, což by bylo zásadní překážkou postihu zejména nejzávažnějších forem trestné činnosti mezinárodního charakteru. Také v případech trestných činů spáchaných na území vlastního státu se osoba nebo věc, jejichž přítomnost nebo svědectví jsou nutné pro řízení, mohou nacházet v zahraničí. Kdyby byl stát odkázán jen na vlastní moc omezenou svými hranicemi, nebylo by možné uskutečnit proces buď vůbec, nebo alespoň nikoli v takovém rozsahu, aby byl náležitým způsobem splněn účel trestního řízení. V takových případech zmíněný stát potřebuje pomoc jiného státu, který na svém území a svými orgány vypátrá, zatkne a vydá pachatele trestného činu, vyslechne svědka nebo mu doručí předvolání k výslechu před cizozemským soudem, provede ohledání, dodá věc nebo listinu důležitou pro řízení, atd.

Právní styk s cizinou tedy vyjadřuje vzájemné vztahy spolupráce mezi tuzemskými státními orgány a orgány jiného státu v oblasti trestního práva. Uskutečňuje se zpravidla na základě dožádání, kdy jeden ze států je dožadujícím a druhý dožádaným.

Mezinárodní právní spolupráce v trestní oblasti se uskutečňuje v následujících oblastech:

- v extradičním řízení;
- při převzetí trestního stíhání z ciziny;
- při odevzdání trestní věci do ciziny;
- při poskytování nebo vyžadování právní pomoci v trestních věcech (mezinárodní právní pomoc v užším smyslu) prováděním procesních úkonů na základě dožádání, zejména doručováním písemností;
- při výkonu rozsudků cizozemských soudů a s tím spojeném předávání odsouzených k výkonu trestu ve státě, jehož jsou státními občany.

Mezinárodní smlouvy upravují spolupráci dvou anebo více států, aniž by bezprostředně zasahovaly do vnitrostátní právní úpravy. Její vliv na zákonodárství určitého státu je zásadně pouze **nepřímý** a týká se vymezení okruhu věcí spadajících do pravomoci konkrétních orgánů smluvních států, podmínek, které musí být splněny pro určitá rozhodnutí nebo některé procesní úkony apod. Nevztahují se tedy na **procesní postup** v konkrétní trestní věci.

Při posuzování vztahu dvoustranných a mnohostranných mezinárodních smluv, a to i vůči úpravě obsažené v § 375 až § 384e tr. ř., se kromě zásady **subsidiarity** vnitrostátní úpravy vychází z **prioritní (přednostní)** aplikace mnohostranné mezinárodní smlouvy oproti mezinárodní smlouvě dvoustranné (srov. např. čl. 28 odst. 1 Evropské úmluvy o vydávání č. 549/1992 Sb.), když některé dílčí otázky na druhé straně mohou být ve vztahu mezi dvěma státy řešeny odchylně. Není-li zde však smluvní úprava s některým státem, uskutečňuje se právní styk s orgány cizího státu na **bezesmluvním základě** podle § 376 až § 384e tr. ř. v celém rozsahu. Řeší-li popřípadě mezinárodní smlouva jen některé otázky postupu ve věcech **právního styku s cizinou**, v ostatních otázkách se rovněž postupuje podle těchto ustanovení. Důležitým kritériem poskytování právní pomoci mezi státy na **bezesmluvním základě** je **zásada recipacity** (vzájemnosti). V pochybnostech, zda je ve vztahu k určitému státu uplatňována zásada recipacity, je nutno vyžádat

stanovisko Ministerstva spravedlnosti (srov. § 54 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů).

Z toho, co je shora uvedeno, vyplývá, že povolení Úřadu pro ochranu osobních údajů se vyžaduje jen v případech tzv. bezsmluvního styku s cizinou (povolení již Úřadem bylo vydáno, a to rozhodnutím ze dne 7. 8. 2001 č. j. 280/OSZ na dobu neurčitou).